OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
Neuvotteleva virkamies Kari Hämäläinen

6.5.2026

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain ja sairausvakuutuslain 15 ja 17 luvun sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 67/2026 vp)

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettua lakia (566/2005, jäljempänä kuntoutuslaki), sairausvakuutuslakia (1224/2004) sekä 13 muuta Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemaa etuuslakia. Lisäksi työttömyysturvalain (1290/2002) sovitellun työttömyysetuuden määrää koskevaa säännöstä selkeytettäisiin.

Nuoren kuntoutusrahaa koskeva säännös ehdotetaan kumottavaksi ja säännöksen piiriin kuuluva kohderyhmä ehdotetaan siirrettäväksi tarkennettuna Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen lakiperusteen alle. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta koskeva säännös ehdotetaan kumottavaksi. Sairausvakuutuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset päivärahaetuutta koskevan päätöksen antamisesta sekä päivärahaetuuden maksamisen keskeyttämisestä tai sen vähentämisestä muuttuneiden olosuhteiden vuoksi.

Kansaneläkelaitos soveltaisi asiavirheen korjaamiseen hallintolakia (434/2003), mistä säädettäisiin kussakin etuuslaissa. Kansaneläkelaitos voisi korjata asiavirheen asianosaisen vahingoksi ilman asianosaisen suostumusta, jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Kuitenkin, jos kyse olisi tilanteesta, jossa asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen, hallintolain sijasta Kansaneläkelaitos soveltaisi voimassa olevaa sääntelyä etuuslaeissa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääasiassa 1.8.2026. Kuntoutusrahan maksukausia koskeva säännös on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2027.

Oikeusministeriö on antanut esitysluonnoksesta lausuntokierroksella lausunnon 5.3.2026 (VN/37863/2025-OM-14).

Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavan.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Asiavirheen korjaaminen

Oikeusministeriö viittaa aiemmin lausuntokierroksella antamaansa lausuntoon, jossa on kiinnitetty huomiota erityisesti asiavirheen korjaamista koskeviin säännösehdotuksiin etuuslakien osalta. Oikeusministeriö on aiemmassa lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että esitysluonnoksesta vaikutti välittyvän virheellinen kuva siitä, mihin asiavirheen korjaamista koskevilla säännösehdotuksilla tosiasiassa pyritään. Vastuuministeriö on jatkovalmistelun aikana konsultoinut oikeusministeriötä esityksestä.

Esitysluonnoksen mukaan lausuntopalautteen vuoksi asiavirheen korjaamista koskevia lakiehdotuksia on sääntelyn selkeyden vuoksi muutettu siten, että asiavirheen korjaamisesta säädettäisiin pelkästään informatiivisella viittauksella hallintolain (434/2003) 50 §:ään ja säännöskohtaisia perusteluita on täydennetty tämän muutoksen johdosta.

Voimassa olevaan etuuslainsäädäntöön sisältyy hallintolain kanssa päällekkäistä asiavirheen korjaamista koskevaa sääntelyä, minkä lisäksi virheen korjaamisen edellytykset ovat osin hallintolain säännöksiä tiukemmat suostumuksen osalta. Ehdotukset merkitsisivät siten sitä, ettei jatkossa kaikissa tilanteissa hallintolain 50 §:n mukaisesti tarvittaisi asianosaisen suostumusta asiavirheen korjaamiseen asianosaisen vahingoksi, jos virhe on ollut ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä.

Oikeusministeriö pitää ensinnäkin hyvänä sitä, että yleislainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä karsitaan.

Esityksen (s. 13) mukaan perusteluna hallintolaista poikkeavalle sääntelylle on aikanaan esitetty se, että hallintolain 6 §:ssä nimenomaisesti säädetty luottamuksensuoja asettaa erityisen suuria vaatimuksia sosiaaliturvaa ja eläkevakuutusta hoitavan viranomaisen toiminnalle (HE 160/2003 vp). Näin ollen etuuspäätöksiä oikaistaessa on katsottu tarpeelliseksi säätää hallintolaista poikkeavasti siten, että asianosaisen vahingoksi tehtävä asiavirheen ja menettelyvirheen korjaaminen edellyttää aina asianosaisen suostumusta.

Edelleen esityksen (s. 15) mukaan perustuslain oikeusturvaa ja hyvän hallinnon takeita koskeva 21 § sekä hallintolain 6 §:n luottamuksensuojaperiaate eivät estäne sosiaaliturvalainsäädännön kehittämistä siten, että oikeussuojakeinot voisivat perustellusti olla erilaiset tilanteissa, joissa etuuspäätöksen ilmeinen asiavirhe ei johdu asianosaisen omasta menettelystä verrattuna tilanteisiin, joissa etuuspäätöksen ilmeinen asiavirhe johtuu asianomaisten omasta menettelystä. Ottaen huomioon, että hallinnon toiminnassa luottamuksensuoja merkitsee sitä, että yksityisellä henkilöllä tulee perustelluin edellytyksin olla oikeus luottaa viranomaisten toimintaan, ei edes sosiaaliturvalainsäädännön kehittämisessä voitane ottaa lähtökohdaksi sitä, että ilmeisen asiavirheen aiheuttaneella henkilöllä tulisi aina olla samoin perustelluin edellytyksin oikeus luottaa etuuspäätöksen muuttumattomuuteen kuin henkilöllä, joka ei ole omalla toiminnallaan myötävaikuttanut virheellisen päätöksen tekemiseen. Sosiaaliturvalainsäädännön kehittämisellä nykytilanteesta poikkeavalla tavalla voidaan muun muassa edistää etuusasian käsittelyn joutuisuutta, vähentää sekä asianosaisen että Kansaneläkelaitoksen hallinnollista taakkaa sekä vähentää aiheettomia etuusmaksuja ja edistää takaisinperintää.

Esityksen säätämisjärjestysperustelujen (s. 51) mukaan päätösten vahingoksi korjaaminen joudutaan nykyisin tekemään asian käsittelyä viivästyttävän ja hallinnollisesti raskaan poistomenettelyn kautta niissäkin tilanteissa, joissa virhe on ilmeinen ja aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Jatkossa hallintolaissa säädetty kuulemisvelvollisuus ja Kansaneläkelaitoksen soveltamien etuuslakien valitusoikeus sekä viime kädessä lainvoimaisen päätöksen poistomenettely turvaisivat asianosaisen oikeudet myös silloin, kun päätös on korjattu ilman hänen suostumustaan.

Oikeusministeriö toteaa, että keskeiset oikeudenalat on säännelty perustuslakiin nojautuvin, perustuslain mukaisin yleislaein, joihin hallintolakikin kuuluu. Lähtökohtana lainvalmistelussa onkin, että sen lisäksi, että lakiehdotukset laaditaan perustuslain mukaisiksi, ne laaditaan myös yleislakien mukaisiksi. Lähtökohtaisesti yleislaista ei siis poiketa. Lainsäädäntö on pyrittävä säilyttämään selkeänä, ja sen hajautuminen on estettävä. Yleislakeja kunnioittamalla myös hillitään normitulvaa. Yleislakien perustuslainmukaisuuden vuoksi yleislakeihin nojautuminen on lainvalmistelijalle myös turvallista. (Lainkirjoittajan opas, jakso 12.1)

Oikeusministeriö yhtyy esityksessä esitettyihin perusteluihin, eikä siten näe erityistä estettä sille, että etuuslainsäädäntöä yhdenmukaistettaisiin asiavirheen korjaamisen osalta hallintolain säännöksiä vastaavaksi. Informatiivisen viittauksen osalta oikeusministeriö toteaa, että lähtökohtaisesti viittaus on tarpeeton, koska yleislainsäädäntö soveltuu ilman eri viittaustakin. Tässä yhteydessä viittaus vaikuttaisi kuitenkin perustellulta ratkaisulta, koska voimassa olevaan etuuslainsäädäntöön sisältyy jo asiavirheen korjaamista koskevat säännökset.